

DOI: 10.15421/151912

УДК: 351.851:37.018(477.63)“18”

Державне регулювання розвитку приватної освіти на Катеринославщині у першій половині XIX ст.

Прокопенко Леонід, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

У статті розглядається досвід державного регулювання діяльності приватних навчальних закладів та його вплив на розвиток приватної освіти на Катеринославщині у першій половині XIX ст. Особлива увага приділена розгляду процесу формування нормативно-правової бази приватної освіти, дана характеристика основних положень «Статуту навчальних закладів, підвідомчих університетам» від 5 листопада 1804 р., «Статуту гімназій та училищ повітових і парафіяльних» від 8 грудня 1828 р., «Положення про приватні навчальні заклади» від 12 січня 1835 р., «Положення про домашніх наставників і вчителів» 1834 р., якими регламентувалися порядок відкриття приватних навчальних закладів, організації в них навчально-виховного процесу, надання домашньої освіти тощо. Розкрито динаміку розвитку приватних навчальних закладів у Катеринославській губернії у досліджуваний період. Робиться висновок, що унормування діяльності приватних навчальних закладів сприяло розвитку приватної, особливо жіночої, освіти на Катеринославщині.

Ключові слова: державне регулювання; чоловічі і жіночі приватні пансіони; домашні наставники і вчителі

State regulation of the development of private education in Katerynoslav region in the first half of the XIXth century

Prokopenko Leonid, Dnipropetrovsk regional institute of public administration of the National Academy of public administration under the President of Ukraine

The article examines the state regulation of the activity of private educational institutions and its influence on the development of private education in Katerynoslav region in the first half of the nineteenth century. Particular attention is paid to considering the process of formation of the normative and legal base of private education. It describes the main provisions of the «Statute of educational institutions, subordinated to universities» dated November 5, 1804, «Statute of gymnasiums and schools of counties and parishes» dated December 8, 1828, «Regulations on private educational institutions» dated January 12, 1835, «Regulations on home tutors and teachers» dated 1834, which regulated the procedure for the opening of private educational institutions, organization of educational process in them, providing home education, etc. The dynamics of the development of private educational institutions in Katerynoslav region during the studied period is described. It is concluded that the normalization of the activities of private educational institutions contributed to the development of private, in particular, education for women in Katerynoslav region.

Keywords: state regulation; women's and men's private boarding houses; home tutors and teachers

Государственное регулирование развития частного образования на Екатеринославщине в первой половине XIX в.

Прокопенко Леонид, Днепропетровский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

В статье рассматривается опыт государственного регулирования деятельности частных учебных заведений и его влияние на развитие частного образования на Екатеринославщине в первой половине XIX в. Особое внимание уделено рассмотрению процесса формирования нормативно-правовой базы частного образования, дана характеристика основных положений «Устава учебных заведений, подведомственных университетам» от 5 ноября 1804 г., «Устава гимназий и училищ уездных и приходских» от 8 декабря 1828 г., «Положения о частных учебных заведениях» от 12 января 1835 г., «Положения о домашних наставниках и учителях» 1834 г., которыми регламентировались порядок открытия частных учебных заведений, организации в них учебно-воспитательного процесса, предо-

ставление домашнего образования и т. д. Раскрыто динамику развития частных учебных заведений в Екатеринославской губернии в исследуемый период. Делается вывод, что нормирование деятельности частных учебных заведений способствовало развитию частного, особенно женского образования на Екатеринославщине.

Ключевые слова: государственное регулирование; мужские и женские частные пансионы; домашние наставники и учителя

Постановка проблеми.

Останні десятиліття позначилися бурхливим розвитком приватної освіти в Україні. У цьому контексті важливим є аналіз попереднього досвіду державного регулювання діяльності приватних навчальних закладів, зокрема в Катеринославській губернії у першій половині XIX ст. Тим більше, що дана проблематика досліджена недостатньо, фактично ці питання були висвітлені лише в «Короткому історико-статистичному огляді Катеринославської гімназії і підвідомчих їй навчальних закладів» Я. Д. Грахова та С. І. Вереврюсова, яка побачила світ у середині XIX ст. [5].

Метою дослідження є спроба проаналізувати досвід державного регулювання діяльності приватних навчальних закладів та його вплив на розвиток приватної освіти на Катеринославщині у першій половині XIX ст.

Виклад основного матеріалу.

Перші приватні навчальні заклади почали з'являтися в Україні у другій половині XVIII ст. Вони були своєрідною компенсацією нечисельності державних шкіл і розраховувались на дітей дворянства і заможного купецтва. Перші два приватні пансіони були відкриті 1779 р. у Кременчуці. Пізніше вони почали функціонувати у Глухові, Києві, Ромнах, Харкові та інших містах. У зв'язку з підготовкою освітньої реформи 1786 р. уряд вивчив їх діяльність, результатом став «Наказ пансіонам» – перший офіційний документ, який урегульовував діяльність приватних навчальних закладів та визначав межі приватної ініціативи в освіті. Він забезпечував контроль держави над приватними школами та пансіонами і вносив у їхню діяльність елементи впорядкованості, забезпечення якості освіти та неможливості засновуватись на «незаконних підставах». Основні положення «Наказу пансіонам» були включені до «Статуту народним училищам у Російській імперії» (1786 р.) [9, с. 644; 14, с.8-9].

Більш детально діяльність приватних навчальних закладів була регламентована в ході освітньої реформи 1802–1804 рр. Зокрема, в «Статуті навчальних закладів, підвідомчих університетам» від 5 листопада 1804 р. визначався порядок відкриття приватних навчальних закладів, організація навчально-виховного процесу, права та обов'язки їх власників і вчителів тощо. Засновник пансіону при його відкритті зобов'язаний був подати клопотання директору гімназії з переліком предметів і навчальним планом, списком учителів та свідоцтвами про їх освіту, розклад занять та розмір плати за навчання і утримання вихованців. Директор направляв клопотання до університету відповідного навчального округу, який і надавав дозвіл на відкриття пансіону. Приватні пансіони могли відкриватися або чоловічі, або жіночі. Методи викладання і підручники в них мали бути однаковими з державними навчальними закладами. Вчителі приватних пансіонів повинні були навчатися методам викладання в гімназіях і отримувати від них відповідні свідоцтва. Щорічні іспити в пансіонах також мали відбуватися в присутності директора гімназії (в повітових містах – доглядача повітового училища). Пансіони зобов'язувалися надавати директору гімназії звіти про свою діяльність [3, с. 642-643].

Таким чином, приватні пансіони були поставлені урядом в залежність від органів державного управління освітою. Оскільки їх діяльність була пов'язана передусім з активністю іноземців, які певним чином монополізували цю сферу освіти для привілейованих сімей як найбільш дохідну, то приписом міністерства народної освіти 1811 р. визначалося, що дозвіл на їх відкриття мав видаватися лише іноземцям, які володіють необхідними пізнаннями в науках і російською мовою [6].

Приватні пансіони переважно були призначені для надання освіти дівчатам. Перший такий пансіон у Катеринославі на

правах повітового училища з викладанням іноземних мов і мистецтв відкрила Вірґінія Навер у 1818 р. Вартість навчання була досить значною: 600 крб. за повну пансіонерку і 400 крб. – за напівпансіонерку. Пансіон знаходився під особливою опікою дружини катеринославського губернатора Єлизавети Григорівни Калагеорґі – доньки Катерини II і Г. О. Потьомкіна. Зокрема, за її допомоги дружина полковника Пустошкіна пожертвувала 5 тис. крб. на купівлю будинку для пансіону, а полковник Перич – 2 500 крб. на облаштування бібліотеки. При відкритті пансіону в нього вступила 21 дівчина, а в наступному 1819 р. – 23. Але після смерті наступного 1819 р. року власниці пансіон перейшов до іноземки Корн, а у 1820 р. був закритий, а будинок переданий у власність Катеринославській гімназії. В наступні сім років іноземками було засновано ще чотири аналогічні пансіони. Більшість із них діяли не більше двох років, а найбільшим довгожителем виявився пансіон Анни Арнольд, який надавав послуги до 1831 р. Хоча плата за навчання була високою (700 крб. за навчання повної пансіонерки і 500 крб. – напівпансіонерки) в пансіоні в останні роки навчалось до 40 учениць [5, с. 134-135].

Щодо чоловічих пансіонів, то їх існувало лише два – І. І. Любачинського (1820–1935) та К. І. Герна (1821–1831). Обидва засновники були викладачами Катеринославської гімназії. Основною метою створення цих пансіонів була підготовка дітей до гімназії, а при навчанні в ній також проживання дітей під належним наглядом, поглиблені практичні заняття з іноземних мов та заняття музикою і танцями. Плата за утримання вихованців, скажімо, в пансіоні І. І. Любачинського становила від 600 до 800 крб. на рік [5, с. 133].

Подальший розвиток державного регулювання приватної освіти був пов'язаний з реформою освіти 1828 р. У «Статуті гімназій та училищ повітових і парафіяльних» від 8 грудня 1828 р. зазначалося, що «для сприяння видам уряду у поширенні освіти, дозволяється відкривати приватні навчальні заклади». Вони могли бути двох видів: або тільки для навчання (школи), або для навчання, утримання та виховання учнів (пансіони). Варто зазначити, що до 1828 р.

не було істотної різниці в назвах «приватна школа» і «приватний пансіон». Навчати дітей обох статей разом дозволялося тільки в школах і тільки за умови, що вони мають не більше 11 років [2; 16, с. 1125].

Для відкриття приватного навчального закладу засновник мав подати клопотання місцевому начальству, в якому повинен був представити його «план», де мав міститися детальний опис того, якого роду планується відкрити заклад, які предмети в ньому будуть викладатися, скільки і яких учителів буде, яка передбачається найбільша чисельність учнів, де і в якому приміщенні буде розміщуватися заклад. На засновника покладалася й відповідальність за добір учителів. Приватні заклади, які за кількістю предметів були не вище повітових училищ, відкривалися з дозволу губернського директора училищ, а для заснування навчального закладу, програма якого була вищою за повітове училище, потрібний був дозвіл університету. Після 1833 р. дозвіл на відкриття приватних пансіонів міг надати лише міністр народної освіти [5, с. 240; 16, с. 1126; 17].

У 1835 р. було прийняте «Положення про приватні навчальні заклади», яке детально регламентувало порядок їх заснування і функціонування. У ньому були вироблені єдині вимоги щодо приватних шкіл і пансіонів, введені посади інспекторів для нагляду за ними у навчальних округах. Приватні пансіони і школи повинні були суворо наближатися за своїми цілями, планами і комплектуванням за становим принципом до відповідних навчальних закладів: гімназій, повітових і парафіяльних училищ, хоча, виходячи з місцевих потреб, власники могли додавати до навчальних планів додаткові предмети. Чоловічі пансіони поділялися на три розряди: з викладанням на рівні гімназій та повітових і парафіяльних училищ. Жіночі пансіони і школи, які не мали аналогів у державній системі освіти, були також поділені на три розряди і підведені під своєрідну класифікацію «відмінних», «хороших» і «посередніх». Положення проіснувало без змін до 1857 р. Приватні навчальні заклади дозволено було відкривати лише особам, які мали права вчителів і наставників, свідоцтво про «гарну поведін-

ку», обов'язково російське підданство [5, с. 240; 8; 10, с. 216-217; 12; 17].

У другій чверті XIX ст. в Катеринославській губернії функціонували 7 чоловічих пансіонів, які засновувалися переважно з метою підготовки дітей до вступу у перші класи гімназії. Тому вони діяли переважно у Катеринославі. Тут продовжували діяти пансіони І. І. Любачинського (до 1835 р.), К. І. Герна (до 1831 р.), а в 1835 р. були відкриті інші два пансіони викладачів Катеринославської гімназії: А. М. Черкасова (1835–1848) і М. М. Ларуя (1835–1847). Нетривалий час діяв пансіон титулярного радника Чигиринцева (1831–1834) в обсязі повітового училища. Число пансіонерів у ньому не перевищувало 20 осіб, плата за навчання становила спочатку 700 крб., потім 800. Ще один пансіон на ступені повітового училища – домашнього вчителя Кука – був відкритий у Бахмуті (1844–1850), а в колонії Ейнлаге в Олександрівському повіті діяв пансіон на ступені парафіяльного училища менонітів Гаденкнехта і Разена (1844–1851) [5, с. 134, 242; 15].

Жіночі пансіони відкривалися на ступені повітових і парафіяльних училищ. У жіночих закладах викладалися в обсязі повітових училищ: Закон Божий, російська мова, географія, загальна і російська історія, арифметика, французька і німецька мови, чистописання, малювання, музика, танці, жіноче рукоділля, з часом набуло популярності викладання короткої теорії і історії російської словесності. У пансіонах на ступені парафіяльних училищ вихованки вивчали Закон Божий, читання і письмо російською, французькою і німецькою мовами, арифметику, чистописання, а в деяких ще викладалися танці й жіноче рукоділля [5, с. 241-242].

Оскільки, на відміну від чоловічої освіти, яку можна було отримати в Катеринославській гімназії і державних повітових училищах, можливості жіночої освіти були обмежені, то мережа жіночих пансіонів була досить розвинутою. У другій чверті XIX ст. на Катеринославщині діяло 10 пансіонів. Шість з них були відкриті на ступені повітових училищ, зокрема 5 у Катеринославі: М. Д. Понятовської (1828–1854), Б. Петровської (1830–1837), К. Следкової (1828–1837), який потім перейшов до О. Усікової (1837–1842),

Башкатової з 1838 р., Байлат з 1846 р. і 1 у Бахмуті – Олени Кук (1848–1849). Те, що пансіони даного типу зосереджувалися переважно в губернському центрі, пояснювалося тим, що у повітових містах вони не могли довго існувати через обмежений попит, а отже, нестачу коштів [5, с. 242-243; 15].

Найбільш відомим із жіночих пансіонів був пансіон М. Д. Понятовської. Його відкрила у вересні 1825 р. Любов Головкина, колишня інспектриса Полтавського інституту шляхетних дівчат. Після її смерті у березні 1828 р. пансіон перейшов до її доньки Марії Дмитрівни, яка разом з матір'ю працювала класною дамою в Полтавському інституті. У 1829 р. вона вийшла заміж за А. С. Понятовського, який теж викладав у пансіоні. Пансіон набув такої популярності, що вихованок до нього привозили не тільки з Катеринославської і сусідніх губерній, але й з Криму, Дону і Кавказу. Він діяв до смерті М. Д. Понятовської у жовтні 1854 р. Про популярність пансіону свідчить зростання кількості вихованок, які в ньому навчалися: при відкритті пансіону до нього вступило 16 дівчат, у 1828 р. навчалось вже 23, у 1830 р. – 35, у 1834 р. – 43 і в 1835 р. – 56. Плата за навчання становила 650 крб. з повної пансіонерки і 350 крб. – з напівпансіонерки. Приблизно такою ж була плата і в інших пансіонах, зокрема, в пансіоні К. Следкової – 500 і 300, а Б. Петровської – 600 і 350 крб. відповідно [1, с. 88; 5, с. 136-137].

Діяло також 4 жіночі пансіони і школи на ступені парафіяльного училища: Стешенкової у Катеринославі (з 1848 р.), у Бахмуті Ольги Акімової (1844–1847) та Мальцевої (з 1850 р.) і Леньової у Павлограді (з 1850 р.) Скажімо, у пансіоні О. Акімової навчали Закону Божому, російській граматиці, арифметиці, чистописання, рукоділля. Приймалося 20 дівчат, плата за їх навчання становила від 15 до 20 крб. сріблом на рік [5, с. 243; 15].

До приватної освіти належала і домашня форма освіти. Її надання було врегульовано «Положенням про домашніх наставників і вчителів» 1834 р., яке передбачало, що домашні наставники виконували навчальні та виховні функції, а особи у званні домашніх учителів обмежувалися здійсненням лише навчального процесу. Виходячи з професій-

них функцій домашніх наставників, до них висувались такі вимоги: закінчена освіта у вищих навчальних закладах (атестат дійсного студента чи диплом на вчений ступінь, в тому числі від духовної академії). Особам, які не здобули повну вищу освіту, Положенням 1834 р. надавалось право отримати звання домашнього вчителя, склавши іспити з предметів, яких вони потім будуть навчати, в університеті або гімназії. Іспити склалися з двох частин: спочатку кандидат відповідав усно на кілька питань з кожного предмета, які збирався викладати, а потім мав написати короткі міркування на задану тему щодо головного предмета випробування. На завершення він повинен був прочитати пробну лекцію [4; 7, с. 24].

Загальне спеціальне випробування для домашніх учителів охоплювало такі предмети: 1) Закон Божий, Священну і церковну історію; 2) один із предметів гімназійного курсу, до викладання якого призначав себе кандидат; 3) граматичне знання російської, а для іноземців – рідної мови; 4) арифметика; 5) географія; 6) загальна історія. Вони здавалися в обсязі їх викладання в повітовому училищі. Випробування відбувалися за тими ж правилами, що й для вчителів повітових училищ [11, с. 8].

Домашні наставники і вчителі вважались такими, які знаходяться на державній службі і отримують класні чини, починаючи з XIV класу, а також нагородили медалями і орденами. Ті, хто досягнув похилого віку або зазнав

невеликої хвороби, отримували пожиттєві допомоги і виплати зі спеціального капіталу опіки, що знаходився в департаменті народної освіти. Цей капітал складався зі зборів, які брались на підставі положення 20 лютого 1823 р. зі свідоцтв на право навчання у приватних будинках, з атестатів на звання наставників і вчителів за новим положенням. «Положення про пенсії і одноразові допомоги домашнім наставникам і вчителям» було вироблено і видано пізніше, у 1853 р. Повна пенсія за 25-річну службу призначалась домашнім наставникам у розмірі 270 крб. сріблом, домашнім учителям, учителькам і наставницям – 160 крб. сріблом, незалежно від суми винагороди, яку вони отримували у приватних будинках [13, с. 293].

Домашня освіта на Катеринославщині не отримала значного поширення. З 1834 р. протягом двох десятиліть у Катеринославській гімназії витримали іспити на звання домашнього вчителя три особи, а на первісне навчання без прав – 105. Домашніх наставників і вчителів у губернії, які представляли звіти про свої заняття, на початку 1850-х рр. нараховувалися 4 [5, с. 245].

Висновки.

Аналіз досвіду державного регулювання діяльності приватних навчальних закладів у першій половині XIX ст. показує, що була створена нормативно-правова база організації приватних навчальних закладів, яка сприяла розвитку приватної, особливо жіночої освіти на Катеринославщині.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Александр Степанович Понятовский // Екатеринославский юбилейный листок. – 1887. – № 8. – С. 69-70; № 10. – С. 87-89.
2. Баскова Л. Ю. Особенности государственной образовательной политики в России второй четверти XIX века / Л. Ю. Баскова. – Режим доступа: <http://moluch.ru/conf/ped/archive/20/1403/>.
3. Высочайше утвержденный Устав учебных заведений, подведомственных университетам от 5 ноября 1804 г. // Полное собрание законов Российской империи (далее – ПСЗРИ). – Собр. 1. – Т. XXVIII. – Спб., 1830. – С. 626-647.
4. Высочайше утвержденное Положение о домашних наставниках и учителях от 1 июля 1834 г. // ПСЗРИ. – Собр. 2. – Т. IX. – Спб., 1835. – Отд. 1. – С. 674-681.
5. Грахов Я. Д. Краткий историко-статистический обзор Екатеринославской гимназии и подчиненных ей учебных заведений / Я. Д. Грахов, С. И. Веребрюсов. – Одесса, 1856. – 330 с.
6. Гущина С. О. Законодавче регулювання приватних закладів освіти в Україні (XIX – поч. XX ст.) / С. О. Гущина. – Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/5/visnuk_37.pdf.
7. Денисенко М. В. Вимоги до організації діяльності гувернерів в Україні у першій половині XIX ст. / М. В. Денисенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 7. – С. 23-29.

8. Дмитриева Н. А. Процесс формирования системы женского образования в России в XIX веке как объект исторического исследования / Н. А. Дмитриева. – Режим доступа: [http://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29\(65\)/dmitriyeva_29_65_107_110.pdf](http://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29(65)/dmitriyeva_29_65_107_110.pdf).
9. Драч О. О. Освіта жіноча в Україні / О. О. Драч // Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О. – Київ: Наук. думка, 2010. – С. 644-647.
10. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. XVIII в. – первая половина XIX в. / отв. ред. М. Ф. Шабаева – М.: Педагогика, 1973. – 608 с.
11. Памятная книжка Министерства народного просвещения на 1865 год. – СПб., 1865. – 584 с.
12. Положение о частных учебных заведениях (12 января 1835 г.) // Журнал Министерства народного просвещения. – 1835. – Т. V. – Ч. II. – февраль. – С. XXXIV-XLVIII.
13. Рождественский С. В. Исторический обзор деятельности Министерства народного просвещения. 1802–1902 / С. В. Рождественский. – СПб., 1902. – 785 с.
14. Роєнко С. О. Розвиток шкільної приватної освіти в Україні (XIX – початок XX століття): автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / С. О. Роєнко. – Кіровоград, 2014. – 20 с.
15. Татаринев С. И. Начальное образование в Бахмутском уезде в 18–первой половине 19 столетий / С. И. Татаринев, Д. М. Бондарцов. – Режим доступа: http://xn--e1aajfpeds8ay4h.com.ua/files/image/scientific_conference_19/zbornik_nauchnih_dokladov_19_3_1.pdf.
16. Устав гимназий и училищ уездных и приходских, состоящих в ведомстве университетов: С. Петербургского, Московского, Казанского и Харьковского: именной указ, данный Сенату 8 декабря 1828 г. // ПСЗРИ. – Собр. 2. – Т. III. – СПб., 1830. – С. 1097-1127.
17. Устинова Е. В. Правовой аспект основных форм частного обучения в России (1828–1850 гг.) / Е. В. Устинова. – Режим доступа: www.economy.law-books.ru/4-11/4-11-10.doc.

REFERENCES

1. Aleksandr Stepanovich Ponyatovskiy [Alexander Stepanovich Ponyatovsky]. (1887). *Yekaterinoslavskiy yubileyny listok*, 8, 69-70; 10, 87-89 [in Russian].
2. Baskova, L. Yu. *Osobennosti gosudarstvennoy obrazovatel'noy politiki v Rossii vtoroy chetverti XIX veka [Features of the state educational policy in Russia in the second quarter of the XIX century]*. Retrieved from: <http://moluch.ru/conf/ped/archive/20/1403/> [in Russian].
3. Vysochayshe utverzhdenyy Ustav uchebnykh zavedeniy, podvedomstvennykh universitetam ot 5 noyabrya 1804 g. [The Highest approved Charter of educational institutions subordinate to universities of November 5, 1804]. (1830). *Polnoye sobraniye zakonov Rossiyskoy imperii (daleye – PSZRY)*, 1 (XXVIII), 626-647. Saint Petersburg [in Russian].
4. Vysochayshe utverzhdennoy Polozheniye o domashnikh nastavnikakh i uchitelyakh ot 1 iyulya 1834 g. [Highest approved regulation on home tutors and teachers of July 1, 1834]. (1835). *PSZRY*, 2 (IX), 674-681. Saint Petersburg
5. Grakhov, Ya. D., & Verebryusov, S. I. (1856). *Kratkiy istoriko-statisticheskiy obzor Yekaterinoslavskoy gimnazii i podchinennykh yey uchebnykh zavedeniy [A brief historical and statistical review of the Ekaterinoslav gymnasium and its subordinate educational institutions]*. Odessa [in Russian].
6. Hushchyna, S. A. *Zakonodavche rehulyuvannya pryvatnykh navchal'nykh zakladiv v Ukrayini (XIX – poch. XX st.) [Legislative regulation of private educational institutions in Ukraine (XIX - early XX centuries)]*. Retrieved from: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/5/visnuk_37.pdf [in Ukrainian].
7. Denysenko, M. V. (2010). Vymohy do orhanizatsiyi diyal'nosti huverneriv v Ukrayini u pershiy polovyni XIX st. [Requirements for the organization of tutors activity in Ukraine in the first half of the nineteenth century]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi*, 7, 23-29 [in Ukrainian].
8. Dmitriyeva, N. A. *Protsess formirovaniya sistemy zhenskogo obrazovaniya v Rossii v XIX veke kak ob'ekt istoricheskogo issledovaniya [the process of formation of the system of female education in Russia in the XIX century as an object of historical research]*. Retrieved fom: [http://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29\(65\)/dmitriyeva_29_65_107_110.pdf](http://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29(65)/dmitriyeva_29_65_107_110.pdf) [in Russian].
9. Drach, O. O. (2010). *Osvita zhinocha v Ukrayini [Women's Education in Ukraine]*. *Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny*. (Vol. 7). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
10. Shabayeva, M. F. (Ed.). (1973). *Ocherki istorii shkoly i pedagogicheskoy mysli narodov SSSR. XVIII v. – pervaya polovina XIX v. [Essays on the history of the school and pedagogical thought of the peoples of the USSR. XVIII century. - first half of the XIX century]*. Moscow: Pedagogika [in Russian].
11. *Pamyatnaya knizhka Ministerstva narodnogo prosveshcheniya na 1865 god [The memorial book of the Ministry of Education in 1865]*. (1865). Saint Petersburg [in Russian].
12. Polozheniye o chastnykh uchebnykh zavedeniyakh (12 yanvarya 1835 g.) [Regulations on private educational institutions (January 12, 1835)]. (1835). *Zhurnal Ministerstva narodnogo prosveshcheniya*, V (II) [in Russian].
13. Rozhdestvenskiy, S. V. (1902). *Istoricheskiy obzor deyatel'nosti Ministerstva narodnogo prosveshcheniya. 1802–1902 [A Historical Review of the Activities of the Ministry of Public Education. 1802–1902]*. Saint Petersburg [in Russian].

14. Royenko, S.O. (2014). Rozvytok shkil'noyi pryvatnoyi osvity v Ukrayini (XIX – pochatok XX stolittya) [Development of school private education in Ukraine (XIX - early twentieth century)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kirovohrad [in Ukrainian].
15. Tatarinov, S.I., & Bondartsov, D.M. *Nachal'noye obrazovaniye v Bakhmutskiy uyezde v 18 – pervoy polovine 19 vekov* [Primary education in Bakhmut district in the 18th - first half of 19 centuries]. Retrieved from: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/scientific_conference_19/zbornik_nauchnih_dokladov_19_3_1.pdf [in Russian].
16. Ustav gimnazyi i uchilishch uyezdneykh i prikhodskikh, sostoyashchikh v vedomstve universitetov S. Peterburgskogo, Moskovskogo, Kazanskogo i Khar'kovskogo: imennoy ukaz, dannyy Senatu 8 dekabrya 1828 g. [The Charter of gymnasiums and colleges of districts and parish, consisting in the department of universities: S. Petersburg, Moscow, Kazan and Kharkov: nominal decree given to the Senate on December 8, 1828]. (1830). *PSZRY, 2 (III)*, 1097-1127 [in Russian].
17. Ustinova, Ye.V. *Pravovoy aspekt osnovnykh form chastnogo obucheniya v Rossii (1828–1850 gg.)* [Legal Aspect of the Basic Forms of Private Education in Russia (1828–1850)]. Retrieved from: www.economy.law-books.ru/4-11/4-11-10.doc [in Russian].

Прокопенко Леонід Львович

Доктор з держ. упр., проф.
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
49000, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29

Prokopenko Leonid

Dr., Full Prof.
Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration, the President of Ukraine
29, Hoholya st., Dnipro, 49000, Ukraine

Email: l.l.prokopenko@ukr.net

Цитування: Прокопенко Л. Л. Державне регулювання розвитку приватної освіти на Катеринославщині у першій половині XIX ст. / Л. Л. Прокопенко // Аспекти публічного управління. – 2019. – Т. 7 – № 1-2. – С. 116-122.

Citation: Prokopenko, L.L. (2019). Derzhavne rehuliuвання rozvytku pryvatnoi osvity na Katerynoslavshchyni u pershii polovyni XIX st [State regulation of the development of private education in Katerynoslav region in the first half of the XIXth century]. *Public administration aspects, 7 (1-2)*, 116-122.